

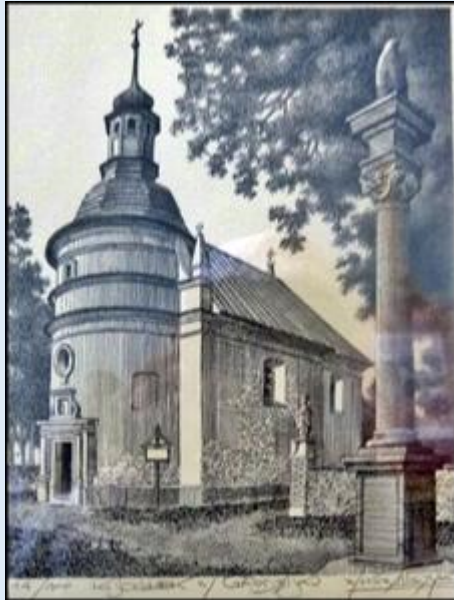

MIEJSCA PAMIĘCI

Krzeszowice

Centrum Kultury i Sportu

BYĆ DOBRY JAK MIÓD...
W 100 ROCZNICĘ
POWSTANIA ORGANIZACJI
PSZCZELARSKIEJ
NA ZIEMI
KRZESZOWICKIEJ
1907 – 2007
PAMIĘCI
ZAŁOŻYCIELA
TOWARZYSTWA PSZCZELNICZEGO
W KRZESZOWICACH
DOKTORA IGNACEGO WRÓBLA
POSŁA NA SEJM GALICYJSKI
ORAZ
WSPÓŁTWÓRCÓW TOWARZYSTWA
CZŁONKOWIE
KOŁA PSZCZELARZY „BARĆ”
W KRZESZOWICACH
KRZESZOWICE 15.06.2007 R.

DO NIEPODLEGŁEJ
OD LEGIONÓW DO AKCJI „BURZA”

OTWARCIE WYSTAWY
SOBOTA, 1 MARCA, godz. 17⁰⁰
CKIS GALERIA VAUXHALL
WYDARZENIE OTWORZY KONCERT ZESPOŁU VERSO
BEZPŁATNE ZAPROSZENIA DO OBIĘDÓW W CENTRUM KULTURY I SPORTU
W KRZESZOWICACH ul. dr. J. WALIŃSKIEGO 1
WYSTAWA CZYNIA DO 4 MAJA 2022r.

PATRONAT

BURMISTRZ
GMINY KRZESZOWICE

„Burza” w Okręgach Wilno i Nowogródek AK

Województwo Łódzkie, Muzeum AK

Wieloletnia była wojna Polaków z okupantami, w 1939 r., nastąpiła okupacja sowiecka, potem spora część terenów wraz z Wilnem przeszła w ręce Armii Czerwonej, w czerwcu 1940 r. wraz z wkroczeniem do krajów bałtyckich Armii Czerwonej, sowiecka okupacja zamieniona została na niemiecką w czerwcu 1941 r. Spowodowało to powstanie na tych terenach silnej i dobrze zorganizowanej polskiej konspiracji. Wpłynęła także na niemal całkowite ajednoczenie podziemia.

W batalion 77 Pułku Piechoty AK defiluje przed twierdzą Smoleńsk, kpt. Janem Borysiwiczem „Kryś”, fot. Muzeum AK

Orzeł czapowy Armii Krajowej, fot. Muzeum AK

Por Aleksander Krzyżanowski „Milk” - komendant Okręgu Wileńskiego AK, fot. domowa publiczna

Operacja „Ostra Brama” była kluczowa akcja Armii Krajowej mająca na celu wyzwolenie Wilna przed wkroczeniem Armii Czerwonej. Dowództwo operacji powierzono komendantowi Okręgu Wileńskiego Aleksandrowi Krzyżanowskiemu „Milkowi”, a w skład sił operacyjnych weszły połączone oddziały przedwojenne oddziały Wojska Polskiego z okręgów Wilno i Nowogródek liczące ponad 12 tysięcy żołnierzy.

W nocy z 6 na 7 lipca komendant Okręgu Wilno płk Aleksander Krzyżanowski „Milk” wydał rozkaz do ataku na obsadzone przez Niemców pozycje. Mobilizacja sił w mieście przebiegała sprawnie, a jednostki AK zaczęły opanowywać różne punkty strategiczne. Jednak po całonocnym boju zostały one oddarte. Nad ranem nadciągnęły oddziały sowieckie i włączyły się do walk o miasto. Od 7 lipca prawobrzeżna część miasta znalazła się pod polską administracją. Tutaj występowały jako gospodarze miasta. Jednostki sowieckie podporządkowane zostały polskiemu zwierzchnictwu. Istniała polska komendantura placu, z jurysdykcją zarówno w stosunku do żołnierzy AK, jak i Armii Czerwonej. Jednak całe lewobrzeżne Wilno znalazło się pod władzą komendatury sowieckiej i porządku pilnowali tam patrole złożone z żołnierzy Armii Czerwonej.

Pamiątkowa fotografia po akcji w Nowych Trokach. Od lewej stoją Stanisław Bekierski „Pomian”, „Orzeł”, Marian Michoniewicz „Kurczak”, Władysław Paszalski „Pirał”, „Słupka”, Marian Sukiwicz „Jęk”, „Jurek”, NN, Siedzą NN „A”, Robert Nakwas-Pugaczewski „Okon”, Ryszard Surowiak „Bogdan”, Ryszard Bando „Jastrząb”, fot. AAB

Okręg Polesie AK

Województwo Łódzkie, Muzeum AK

Najmłodsze żołnierze 30 Dywizji Piechoty AK, z lewej Ryszard Tomaszewski „Orzeł”, fot. AAB

Okręg Polesie mierzył się z problemami narodowościowymi. W jego obszarze dochodziło do licznych konfliktów, w tym do kolaboracji z okupantem niemieckim i ukraińskim. W związku z tym siatka konspiracyjna ulegała rozpraszaniu. Konieczne było tworzenie nowych struktur i tego zadania podjął się ppłk Henryk Krzyżanowski. Spodnie z nowymi planami w ramach akcji „Burza” miała zostać odwołana na tym terenie 30 Dywizja Piechoty pod dowództwem ppłk. Krzyżanowskiego i szefa sztabu mjr. Tomaszewskiego. „Burza” rozpoczęła się w Okręgu Polesie w nocy z 13 na 14 lipca 1944 r. Działania prowadzone były w rejonie Barwy Kartuskiej, Kobrynia i Brześcia oraz Żitawa. Zamierzano opanować teren na północ i wschód od Brześcia. Koncentracja miała nastąpić w lasach puszczańskich. W rzeczywistości w czasie operacji oddziały partyzanckie mjr. Stanisława Juliana Trondowskiego „Grom” i 30 Pułk Piechoty tworzący w Puszczy Białowieskiej. Dywizja osiągnęła stan i tys. żołnierzy. Nawiązano kontakt z sowiecką partyzantką. Ustalono wówczas, że Polacy będą działać na północ od Barwy Kartuskiej, natomiast Sowieci na południe od niej. Przeprowadzono również wspólny atak na stację kolejową w Wąseku. Atak zakończył się powodzeniem. W miarę upływu czasu oddziały polskie coraz częściej zaczęły przechodzić do działań ofensywnych. Wiele było sukcesów, na których skupiała się 30 DP, zostały zajęte przez Armie Czerwone. Do strony Sowieckiej nawiązały się naciżki. W związku z tym podlegała się Armii Berlinga. W związku z istnieniem sytuacji oddziały 30 DP weszły na pomoc walczącej Warszawie. Wywołali one m.in. Wągrów, Radymin, Mińsk Mazowiecki. Sowieci przywołali pomoc żołnierzy AK w wyzwoleniu wschodnich terenów Polski, a potem likwidowali ujawnione polskie struktury wojskowe i polityczne. Tak też stało się z 30 Dywizją Piechoty. W rejonie wsi Dąbka Wielkie pod Otwockiem żołnierze zostali otoczeni i rozbrojeni przez Sowieców, a znaczna część wywieziona do łagrow.

Wojownicy Armii Krajowej w Puszczy Białowieskiej, fot. Muzeum AK

Żołnierze Armii Krajowej w Puszczy Białowieskiej, fot. Muzeum AK

Mjr Henryk Krzyżanowski „Orzeł” - komendant Okręgu Polesie oraz 30 DP AK, fot. AAB

Karabin Maszynowy wz. 38, fot. Muzeum AK

Medal „Za udział w wojnie obronnej 1939-1945”
Brans, fot. Muzeum AK

Okręg Pomorze i Okręg Poznań AK

Dowódca Okręgu Pomorze ZWZ
mjr Józef Białczak,
fot. domena publiczna

Okręg Pomorze AK oraz Okręg Poznań AK nie otrzymały rozkazów do planu akcji „Burza”. Po klęsce Powstania Warszawskiego Komenda Główna AK podejmowała próby nawiązania kontaktu z tymi okręgami. Jednak bez większych skutków. Słowa „Burza” pojawiła się na Północy dopiero jesienią 1944 r., lecz brak było warunków do jej realizacji. Dlatego pod koniec grudnia 1944 r. szef sztabu Komandy Okręgu Pomorze AK rozkazała rozkaz o odwołaniu „Burzy”. Dokument ten zawierał wskazówki dotyczące zabezpieczenia strategicznych obiektów, pomocy rannym polskim i sowieckim żołnierzom oraz wieśniom powracającym z obszarów, organizacji samoobrony, rozwiązania oddziałów partyzanckich oraz przejęcia stanowisk państwowych po wojnie.

Sytuacja na terenach zachodnich, wcielonych do III Rzeszy, była skomplikowana. Pomimo formalnego rozwiązania Armii Krajowej 19 stycznia 1945 r., obszary te wciąż pozostawały pod kontrolą Niemców, a działalność konspiracyjna była kontynuowana aż do wejścia Armii Czerwonej. Sporadyczne działania zbrojne tamtejszej konspiracji nie były związane ani z powstaniem, ani z planem „Burza”, jak to miało miejsce w innych okręgach.

Dowódca Okręgu Poznań AK
płk Józef Kowalski,
fot. domena publiczna

Hełm niemiecki wz. 40,
fot. Muzeum AK

Revolver Bulldog, 7mm. Polityczny
brak nakazało do pozostawienia
z powodu sfery rejonowego oddziału
„Szarych” Stanisław Marchwiński
„Michał”, fot. Muzeum AK

Najczarna sprężyna kumulacyjnych pocisków przeciwpancernych
Panzerfaust 60, fot. Muzeum AK

Krzyż Waleczności
fot. Muzeum AK

„Burza” na Białostocczyźnie

Płk Władysław Liniarski „Mściwój”
- komendant Okręgu Białostok AK,
fot. domena publiczna

Okręg Białostok AK przygotowywał się do akcji „Burza” od końca 1943 r. Komendant okręgu płk Władysław Liniarski „Mściwój” polecił, aby w „Burzy” wzięły udział wszystkie partyzantki i Kedywy. Pomimo licznych trudności, przede wszystkim ograniczonej i niegigantycznej doświadczenia ludności z 1939 r., kiedy teren ten znalazł się pod okupacją sowiecką, udało się w drugim kwartale 1944 r. dotrzeć do Okręgu Białostok AK. Planu „Burza” polegały na wyhasaniu woli walki z Niemcami, organizacji samobrony i działalności odwrotowej nieprzyjaciela i szybkowemu broni. 24 czerwca 1944 r. został wydany rozkaz realizacji „Burzy” na tym terenie, szczerze wówczas odtwarzano 19 oraz 19 Dywizje Piechoty, a także Suwalską i Podlaską Brygadę Kawalerii. W Okręgu Białostok akcja „Burza” rozpoczęła się 7 lipca i trwała do września 1944 r. Odbiorcem samostanowienia „Burzy” na terenie Białostocczyzny jest przede wszystkim z powodu braku wiarygodnych środków. Działania w ramach „Burzy” rozpoczęły się w skomplikowanej sytuacji wojennej, ponieważ teren ten był silnie obsadzony przez wojska niemieckie, które tworzyły linię obrony na rzecz Niemców. Oddziały akowkie, choć nie mogły odegrać większej roli, starały się prowadzić działania zbrojne. Wykazano sukcesy w odniesieniu do Obwodu Augustowski, gdzie wykonano 23 akcje, stracono trzy więźniarskie starcia, w rezultacie których zabito 60 żołnierzy niemieckich przy stracie jednego żołnierza polskiego. W Obwodzie Suwalskim wykonano 14 akcji, stracono 215 więźniarskich walk i wyszło 1300 żołnierzy. Po pomobilnych sukcesach na tyłach straty poniosł 9 Pułk Strzelców Kaniowskich w Obwodzie Grajewskim. Inspektorat Główny AK jako najbardziej wysunięty na zachód placówka do akcji „Burzy” określony jako pierwszy, a celom tamtejszych oddziałów było wsparcie oddziału „Szarych” 28 sierpnia 1944 r. dowódca Okręgu Białostok płk Władysław Liniarski „Mściwój” polecił „Burzy” i powrócił do konspiracji. Klucz do walki w terenie (w tym czasie) przetrwał do września tego roku w obwodach Grajewo, Suwałki i Ostrołęka, w pozostałych obszarach z tam ustąpił.

Wojownicy „Szarych” w akcji „Burza”
fot. Muzeum AK

1944 żołnierze oddziału „Szarych” w akcji „Burza”
w Obwodzie Suwalskim, fot. Muzeum AK

Wojownicy „Szarych” w akcji „Burza”
w Obwodzie Suwalskim, fot. Muzeum AK

Broń maszynowa wz. 38
fot. Muzeum AK

„Burza” zaczęła się na Wołyniu

Woj. Napoleoński i Museum AK

Niemcy, świadomi obecności 27 WDP AK oraz sowieckich oddziałów partyzanckich w lasach szackich, postanowili przeprowadzić akcję likwidacyjną. I tak w maju ponowili atak na stacjonujących w lasach żołnierzy. 27 WDP AK przebiła się z okrażeń na północ z zamiarem przekroczenia Przypeci, ale otrzymane rozkazy dowództwa AK nakazywały przemaszerować na Bug. Wszyscy żołnierze udali się na wschód. Ci, którzy przekroczyli rzekę, zostali zabici przez Niemców lub straszotowani i rozbrojeni przez Sowieców. W czerwcu i lipcu 1944 r. 27 WDP AK kontynuowała walki w ramach „Burzy” na Lubelszczyźnie. 25 lipca 1944 r. na obszar operacyjny żołnierzy AK z Wołynia weszły jednostki Armii Czerwonej, które rozbroiły akowców. Dzień później dowództwo rozwiązało dywizję.

Zdjęcie i batalion 43 Pułku Piechoty AK, lipiec 1944 r., fot. Museum AK

27 WDP AK była największą jednostką partyzancką, która rozpoczęła działania w ramach akcji „Burza” i najbardziej realizowała jej założenia na Wołyniu i Lubelszczyźnie aż do lipca 1944 r. Na szczególną uwagę zasługuje udział żołnierzy AK z Wołynia w operacji kowalskiej, gdzie przez 3 tygodnie ścierali się z regularnymi jednostkami Armii niemieckiej, kontrolując jednocześnie ok. 800 km² terytorium. Szacuje się, że w trakcie przesilenia szosami i lasami województwa walk na terenach Wołynia, Polessia i Lubelszczyzny dywizja straciła ponad 1500 ludzi. Straty zadane nieprzyjacielowi sięgały ok. 700 zabitych i ok. 1000 rannych.

Stanisław Brodowski, dowódca batalionu 27 WDP AK - weteran, fot. Museum AK

Uroczyste przekazanie sztandaru polowemu batalionowi 27 WDP AK, lipiec 1944 r., fot. Museum AK

Zdjęcie i kompania 3 batalionu 43 Pułku Piechoty AK, lipiec 1944 r., fot. Museum AK

Wojownik 27 WDP AK, Stanisław Szumowski, fot. Museum AK

... I WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Walki w Okręgu Śląsk AK

Woj. Napoleoński i Museum AK

Kadry dowódców oddziału „Hardego” (1940) od lewej: Stanisław Ppor. Gawron, fot. Museum AK

Ziemie województwa śląskiego, zachodnią część województwa krakowskiego, Zagłębie Dąbrowskiego oraz część powiatu olkuskiego w czasie II wojny światowej zostały wcielone bezpośrednio do III Rzeszy. Na tych obszarach po wale partyzanckich pozostał Okręg Śląsk EW-AM składający się z pięciu inspektoratów. Wiosną 1944 r. na podległym sobie terytorium. Liczebność konspiracyjnego szosowania była wówczas na 25-28 tys. Ponadto z przyjetymi planami okręg miał odwołać dwie dywizje partyzanckie: 21 i 23, prowadzić działalność militarną na tyłach wrogującego się Nacjonalistycznego Ruchu Wyzwolenia i grabieża oraz wywrócić KL Auschwitz-Birkenau. Zorganizowany charakter szosowania spowodował, że bojowa działalność oddziałów partyzanckich skupiała się na północno-wschodnich rubieżach okręgu oraz na podziemiu w Zagłębiu Śląskim i Żywieckim. W połowie sierpnia 1944 r. ppłk Janek zorganizował komendę oddziałów partyzanckich w związku z rozkazem popieszczenia na pomoc walczącym Narciarzom. Stan ubrojenia zmobilizowanych żołnierzy wykazywał jednak taki deficyt:

Pistolet Walther P-38, fot. Museum AK

Pociski 8,45 mm z okresu polowojennego, 1943-1944, fot. Museum AK

Hełm niemiecki M 35, fot. Museum AK

Wojownik 27 WDP AK, Stanisław Szumowski, fot. Museum AK

Nieopomyślny przebieg „Burzy” na wschodnich ścieżkach polskich oraz klęska Powstania Warszawskiego zdyskwalifikowały plany kierownictwa okręgu. „Burwiec” Oddziału Rozpoznawczego tylko wydzielenie siły - na ziemi olkuskiej batalion „Hardego”, w Zagłębiu Dąbrowskim 23 Dywizji Piechoty AK pod komendą ppor. Cesarza Woźnicy „Hardego”, w Zagłębiu Dąbrowskim kompania por. Stanisława Wencis „Walczyk”, a w Beskidach oddział „Garbnik” ppor. Józefa Barcikowskiego „Chromanty”. Liczebność tych jednostek wojskowych szacuje się na około 800 żołnierzy. W październiku partyzanci „Hardego” rajdem piętym przedostali się w Beskid Makowski, gdzie planowano przesłanować. Pod koniec października 1944 r. scalone z Armią Krajową oddziały Narodowych Sił Zbrojnych i Narodowej Organizacji Wojskowej usunęli się, rezygnując z szosowania. „Burza” dla oddziałów pochodzących z Okręgu Śląskiego AK tak na dobre rozpoczęła się w styczniu 1945 r. wraz z ofensywą wojsk sowieckich. 12 stycznia batalion „Burwiec” stoczył w okolicy miejscowości „Hardego” wzięli udział w walkach koło Harbutowic. Następnie podkomenda por. Woźnicy „Hardego” wzięli udział w walkach frontowych Wehrmachtu z Armią Czerwoną o Maków Podhalanski, po czym 23 stycznia oddział został rozwiązany. Kompania por. Wencis walczyła do 16 stycznia w rejonie Czeszotowicy, po czym Sowieci zaszali od akowców siłami formalnie rozwiązano 4 lutego 1945 r., jednakże ppor. Barcikowski przeszedł do dalszej konspiracji. Niewielkie oddziały rozwiązanej już AK walczły na Żywiecczyźnie i Śląsku Cieszyńskim niemal do końca wojny.

... I WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Obszar Warszawa i Powstanie Warszawskie

Po powstaniu

Obszar parafialny Działów, terenowy terenowy Obszar, Warszawa, tel. Muzeum 88

W nocy z 2 na 3 października został podpisany układ o zaprzestaniu działań wojennych w Warszawie. 180 tys. cywili i 18 tys. walczących, którzy zostało ok. 25 tys. przeważnie w wieku 14-18 lat, trafiło do nielubliwki. Niemcy ponieśli straty w wysokości ok. 10 tys. żołnierzy poległych, 2 tys. rannych i ok. 7 tys. uwięzionych. Wobec mieszkańców stosowano brutalne represje, a tysiące aresztowano. Ok. 450 tys. mieszkańców miasta zostało przesiedlonych do obozów koncentracyjnych, na roboty w głąb Niemcy już porzucono miasta. Niemców niszczone po zakończeniu powstania. Odbudowę straty ponosiła Warszawa. Miasto było przez 10 lat zabudowywano. Ponadto zniszczone lub zagrabszone zostały tysiące dzieł sztuki. Po zakończeniu wojny w Warszawie pozostało ok. 1 tys. mieszkańców zwanych „obżaczkami”.

Dzielnica Włocławek w czasie Powstania Warszawskiego. Zdjęcie wykonane przez Tadeusza „Ania” Świąta, tel. Muzeum 88

Czekamy ciebie Czerwona saraz

— Adolf Borsowski — 1944

Czerwona saraz z Orderem Szturmowym. Zdjęcie wykonane przez Tadeusza „Ania” Świąta, tel. Muzeum 88

Niemiecki torboczek wykonany w warszawskim zakładzie. Zdjęcie wykonane przez Tadeusza „Ania” Świąta, tel. Muzeum 88

W rezultacie klęski powstania centrum polskiej komunistycznej partii było istnieć, a AK utraciła ludzi i zasoby. Dopuszczono do powstania w Warszawie. Podkreślano brak odpowiedzialnego wsparcia ze strony zachodnich państw. Władze niemieckie w oświadczeniu pisał: „Władze niemieckie nie miały zamiaru kontynuacji wojny i opowiedziały się za pokojem”. Tymczasem Sowietów kontynuowali wojnę i opowiedzieli się za wojną. Władze niemieckie nie miały zamiaru kontynuacji wojny i opowiedzieli się za pokojem. Władze niemieckie nie miały zamiaru kontynuacji wojny i opowiedzieli się za pokojem.

Obszar Kultury Miasta Krakowa i Województwa Małopolskiego

Obszar Lwowski podczas akcji „Burza”

Obszar parafialny, terenowy terenowy Obszar, Kraków, tel. Muzeum 88

Kolejnym w obrębie Obszaru Lwowskiego okręgiem, który już 10 marca 1944 z przygotowaniem do akcji „Burza” i wywołania z rąk niemieckich Lwów był Obszar Stanisławów. Zadaniem AK na tym terenie było prowadzenie dywersji na liniach komunikacyjnych, niszczenia i sabotażu niemieckich oddziałów. Przygotowanie terenowe rozpoczęła 11 Karpacka DP AK, a żołnierze AK prowadzili głównie działania dywersyjne. Do walk doszło jedynie w Samborze. Po opuszczeniu miasta przez Niemców Obszar Stanisławów nie AK zajęły Sambor, organizując obronę przed oddziałami niemieckimi. Jednostki pancerna Armia Czerwona dotarła pod miasto 25 lipca, a do Sambora wkroczyła na początku sierpnia. Po zajęciu miasta przez Sowiecie rozpoczęły się rozmowy między AK i członkami Delegatury Rady na Kraj.

Widok z przodu i boku na gmachu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w czasie akcji „Burza”. Zdjęcie wykonane przez Tadeusza „Ania” Świąta, tel. Muzeum 88

Żołnierze Armii Krajowej w czasie akcji „Burza”. Zdjęcie wykonane przez Tadeusza „Ania” Świąta, tel. Muzeum 88

15 lipca 1944 r. ppłk Stefan Czerniakowski, komendant Podokręgu Stanisławów i Obszaru 10 AK, wydał zarządzenie o rozpoczęciu akcji „Burza”. Walki o Lwów rozpoczęły się 10 lipca. Władze niemieckie nie miały zamiaru opuszczenia miasta. Władze niemieckie nie miały zamiaru opuszczenia miasta. Władze niemieckie nie miały zamiaru opuszczenia miasta.

10 sierpnia 1944 r. ppłk Stefan Czerniakowski, komendant Podokręgu Stanisławów i Obszaru 10 AK, wydał zarządzenie o rozpoczęciu akcji „Burza”. Walki o Lwów rozpoczęły się 10 lipca. Władze niemieckie nie miały zamiaru opuszczenia miasta. Władze niemieckie nie miały zamiaru opuszczenia miasta. Władze niemieckie nie miały zamiaru opuszczenia miasta.

WSOP

Obszar Kultury Miasta Krakowa i Województwa Małopolskiego

zdjęcia: Jan Nitecki

[POWRÓT DO STRONY GŁÓWNEJ IKONOGRAFII](#)